

PRACE NAUKOWE

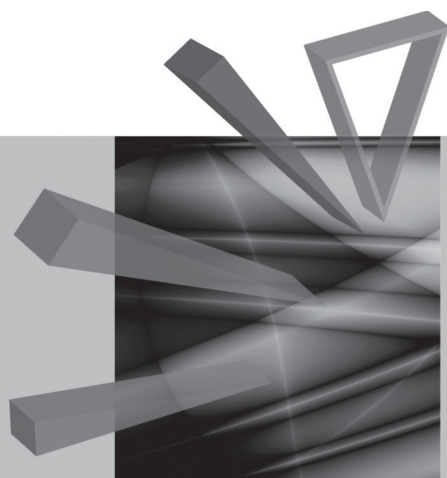
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

246

Polityka ekonomiczna

pod redakcją

Jerzego Sokołowskiego

Michała Sosnowskiego

Arkadiusza Żabińskiego

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Beata Filipiak, Kazimierz Krupa, Andrzej Miszczuk,
Krystyna Piotrowska-Marczak, Marzanna Poniatowicz,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Joanna Szynal, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawnictwa

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-209-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Nowa strategia rozwoju Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – jej uwarunkowania i ewaluacja	13
Piotr Adamczyk: Wykorzystanie rekomendacji w procesie inwestowania na rynku akcji	24
Agata Balińska: Jakość jako determinanta konkurencyjności agroturystyki	34
Przemysław Borkowski: Rola studium wykonalności w ocenie ryzyka projektu infrastrukturalnego	43
Marta Czyż, Dariusz Cichoń: Wybrane zagadnienia gospodarowania nieruchomościami w procesie rozwoju zrównoważonego	53
Paulina Filip: Franczyza jako system współpracy i finansowania przedsiębiorstw	65
Małgorzata Fronczek: Znaczenie Rosji jako partnera handlowego Polski w latach 1995-2010	76
Marcin Gospodarowicz: Analiza stanu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w Polsce w latach 2006-2010	86
Jakub Górka, Patrycja Chodnicka: Prognoza rozwoju sieci bankomatów w Polsce	96
Anna Grabowska: Inwestycje na rynku sztuki jako narzędzie dywersyfikacji portfela inwestycyjnego w dobie kryzysów na rynkach finansowych..	106
Marianna Greta, Ewa Tomczak: Wspólna Polityka Rolna jako element dynamizowania i ochrony polskiego rolnictwa	115
Renata Grochowska: Budżet unijny jako gra interesów państw członkowskich na przykładzie Wspólnej Polityki Rolnej	125
Marcin Jurewicz: Decentralizacja systemu niemieckich izb handlowo-przemysłowych	134
Bogusław Kaczmarek, Ewa Tomczak: Wspólna Polityka Rolna a zmiany w funkcjonowaniu sektora produkcji pierwotnej w Polsce	142
Lidia Kaliszczak: Przesłanki i przejawy kształtowania klimatu sprzyjającego przedsiębiorczości na poziomie lokalnym	150
Renata Karkowska: Ryzyko systemowe – teoria i analiza przyczyn	160
Joanna Kenc: Efekty współpracy głównych miast województwa dolnośląskiego z ich miastami partnerskimi	170
Ewa Kołozycz: Instrumenty zarządzania ryzykiem w rolnictwie po reformie Wspólnej Polityki Rolnej	179
Dorota Komorowska: Efektywność gospodarowania wybranych typów gospodarstw ekologicznych i konwencjonalnych	188

Elwira Leśna-Wierszolowicz: Problemy systemu zabezpieczenia emerytalnego w Polsce w kontekście skarg kierowanych do rzecznika ubezpieczonych w latach 2008-2011.....	199
Janusz Majewski: Pszczelarstwo w Polsce – wybrane problemy ekonomiczne.....	209
Dominika Malchar-Michalska: Rozwój polskiego rolnictwa w perspektywie roku 2030	219
Grażyna Mańczak: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a gospodarka Polski.....	229
Natalia Mańkowska: E-administracja a zdolność konkurencyjna gospodarki	240
Aneta Mazur-Jelonek, Anna Rychły-Lipińska, Agnieszka Sałek-Imińska, Monika Zajkowska: Restrukturyzacja jako sposób przeprowadzania zmian organizacyjnych na przykładzie Energa-Operator SA.....	250
Antoni Mickiewicz, Bogdan M. Wawrzyniak: Problematyka wielkoobszarowych gospodarstw rolnych w ustawodawstwie polskim	260
Danuta Miłaszewicz: Postępy w realizacji zrównoważonego rozwoju jako kryterium oceny polityki ekonomicznej	270
Andrzej Miszczuk: Społeczno-ekonomiczne powiązania transgraniczne regionu peryferyjnego (na przykładzie Polski Wschodniej)	280
Bartłomiej Moszoro: Znaczenie innowacyjności przedsiębiorstw w strategii zarządzania zmianą gospodarczą na poziomie regionalnym	291
Janusz Myszczyżyn: Przesłanki i ekonomiczne konsekwencje polityki protekcyjnej na przykładzie „unii żyta i żelaza”.....	300
Magdalena Olczyk: Zmiany strukturalne a konkurencyjność polskiego przemysłu	311
Artur Ostromęcki, Dariusz Zajac, Andrzej Mantaj: Wpływ zmian wybranych czynników produkcji na towarowość i strategię rozwoju gospodarstw rolnych	322
Mieczysław Piechnik: Aspekty infrastruktury regionalnej i jej wpływ na rozwój turystyki w makroregionie Polski Wschodniej w latach 2000-2010.....	333
Zbigniew Piepiora: Aktywna polityka przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych w województwie zachodniopomorskim – aspekty finansowe	345
Wojciech Piontek: Implikacje teorii wyboru publicznego dla budowy gospodarki niskoemisyjnej i zasobooszczędnej.....	361
Zdzisław W. Puślecki: Zmiany we wzajemnych zależnościach w polityce rolnej między WTO i Unią Europejską.....	371
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn, Ewa Stawicka: Koncepcja CSR w aspekcie pracowników na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu z województwa mazowieckiego.....	381
Józef Rudnicki: Czy podział akcji maksymalizuje bogactwo akcjonariuszy?	391

Robert Rusielik, Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Efektywność publicznych uczelni technicznych w Polsce w latach 2007-2009	403
Iwona Salejko-Szyszczyk: Ewolucja barier prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych w Polsce	413
Anna Sieczko, Iлона Wyszyńska: Jakość usług w przedsiębiorstwie społecznym na przykładzie fundacji dzieciom „Zdążyć z Pomocą”	423
Magdalena Kinga Stawicka: Specjalne strefy ekonomiczne w Unii Europejskiej.....	434
Piotr Szajner: Wpływ reformy regulacji rynku cukru w UE na efektywność polskiego przemysłu cukrowniczego	444
Iwona Szczepaniak: Ocena poziomu samowystarczalności żywnościowej Polski w warunkach integracji i globalizacji gospodarczej	454
Piotr Szkudlarek: Polityka regionalna państwa w aspekcie budowy infrastruktury szerokopasmowej na przykładzie Polski Wschodniej.....	465
Paweł Szudra: Bariery lokalizacji małych przedsiębiorstw handlowych i usługowych.....	474
Agnieszka Ścianowska: Wpływ inwestycji współfinansowanych ze środków funduszu spójności na kształtowanie cen przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych.....	484
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Ewolucja aktywności innowacyjnej z perspektywy wielkości przedsiębiorstw w systemach regionalnych Polski.....	494
Marek Wigier: Efekty realizacji WPR w Polsce – doświadczenia i wyzwania w perspektywie do 2020 roku	504
Krzysztof Wiktorowski: Polityki i strategie rozwoju na tle systemu zarządzania rozwojem Polski.....	514
Tomasz Wojewodziec: Recesywne zachowania gospodarstw rolniczych prowadzonych przez przedsiębiorców ubezpieczonych w KRUS.....	523
Grażyna Wolska: Infrastruktura pocztowa w Polsce. Wybrane problemy badawcze	532
Agata Wójcik: Koszty i dochodowość polskich gospodarstw mlecznych należących do europejskiego stowarzyszenia producentów mleka w 2010 r.	542
Sabina Ząbek, Joanna Kott, Zdzisław Szalbierz: Analiza sytuacji ekonomiczno-finansowej PGE – Polskiej Grupy Energetycznej SA.....	552
Józef Stanisław Zegar: Konkurencyjność ekonomiczna <i>versus</i> konkurencyjność społeczna w rolnictwie.....	563

Summaries

Franciszek Adamczuk: New development strategy for Euroregion Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – conditions and its evaluation.....	23
Piotr Adamczyk: Using the recommendations in investing process on the share market.....	33
Agata Balińska: Quality as a determinant of the competitiveness of rural tourism.....	42
Przemysław Borkowski: Feasibility study in the assessment of infrastructure project risk.....	52
Marta Czyż, Dariusz Cichoń: Selected aspects of property management in sustainable development process.....	64
Paulina Filip: Franchising as a system of cooperation and financing of enterprises.....	75
Małgorzata Fronczek: The significance of Russia as Polish partner in foreign trade in years 1995-2010.....	85
Marcin Gospodarowicz: The analysis of enterprise development in rural areas in Poland in the years 2006-2010.....	95
Jakub Górka, Patrycja Chodnicka: Prediction of ATM network development in Poland.....	105
Anna Grabowska: Investments in the market of art as a way for the diversification of the investment portfolio in times of crises on the financial markets.....	114
Marianna Greta, Ewa Tomczak: Common agricultural policy as an element of actuating and protecting Polish agriculture.....	124
Renata Grochowska: European budget as a business game of Member States based on the Common Agricultural Policy's example.....	133
Marcin Jurewicz: Decentralization of the system of German chambers of commerce.....	141
Bogusław Kaczmarek, Ewa Tomczak: The Common Agricultural Policy and the changes in functioning of the original production's sector in Poland.....	149
Lidia Kaliszczak: Premises and manifestations of shaping the climate encouraging local entrepreneurship.....	159
Renata Karkowska: Systemic risk – theory and analysis of reasons.....	169
Joanna Kenc: The effects of town twinning cooperation of the main cities of Lower Silesia Voivodeship.....	178
Ewa Kołoszyc: Risk management tools in agriculture after the reform of the CAP.....	187
Dorota Komorowska: Management efficiency of the selected types of organic and conventional farms.....	198

Elwira Leśna-Wierszółowicz: Problems of the protection of pension system in Poland in the context of complaints referring to the Insurance Ombudsman between 2008 and 2011	208
Janusz Majewski: Beekeeping in Poland – selected economic problems.....	218
Dominika Malchar-Michalska: The development of Polish agricultural sector in the perspective of the year 2030	228
Grażyna Mańczak: Foreign direct investments and Polish economy	239
Natalia Mańkowska: E-government and competitive ability of the economy	249
Aneta Mazur-Jelonek, Anna Rychły-Lipińska, Agnieszka Salek-Imińska, Monika Zajkowska: Restructuring as a form of implementation of organizational changes on the basis of Energa-Operator SA	259
Antoni Mickiewicz, Bogdan M. Wawrzyniak: Issues of multi-territorial farms in Polish legislation	269
Danuta Miłaszewicz: Progress towards sustainable development as a criterion of economic evaluations	279
Andrzej Miszczuk: Socio-economic transborder links of peripheral region (on the example of eastern Poland).....	290
Bartłomiej Moszoro: The importance of innovation of enterprises in the strategy of economic change management at the regional level	299
Janusz Myszczyzyn: Reasons and economic consequences of protectionist policy on the example of the “union of rye and iron”	310
Magdalena Olczyk: Structural changes and competitiveness in the Polish industry	321
Artur Ostromecki, Dariusz Zając, Andrzej Mantaj: Influence of change of chosen factors of production on the marketability and strategies of development of agricultural holdings	332
Mieczysław Piechnik: Aspects of regional infrastructure and its impact on the development of tourism in the macroregion of eastern Poland in the years 2000-2010.....	344
Zbigniew Piepiora: Active policy of natural disasters prevention in West Pomeranian Voivodeship – financial aspects	360
Wojciech Piontek: Implications of the public good theory for the creation of low carbon and resource-efficient economy.....	369
Zdzisław W. Puślecki: Changes in mutual interdependence between the WTO and the European Union in the agricultural policy	380
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn, Ewa Stawicka: Concept of CSR in the aspect of employees on the example of agribusiness enterprises from Mazowieckie Voivodeship.....	390
Józef Rudnicki: Do stock splits maximize shareholders’ wealth?.....	402
Robert Rusielik, Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Efficiency of public technical universities in Poland in 2007-2009.....	412

Iwona Salejko-Szyszcak: The evolution of the privatization barriers of public enterprises in Poland.....	422
Anna Sieczko, Iłona Wyszynska: Quality of services delivered by non-government organisations based on an example of charity for children „Zdążyć z Pomocą”	433
Magdalena Kinga Stawicka: Special economic zones in the European Union	443
Piotr Szajner: Impact of the EU sugar market reform on the efficiency of Polish sugar industry	453
Iwona Szczepaniak: Assessment of the level of food self-sufficiency of Poland in the conditions of economic integration and globalization.....	464
Piotr Szkudlarek: Regional policy of the state in the context of construction of broadband infrastructure on the example of eastern Poland.....	473
Paweł Szudra: Barriers of location of small trading and service companies .	483
Agnieszka Ścianowska: The influence of the investments cofinanced from the Coherency Fund sources on the price policy of water-sewage companies	493
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Evolution of innovative activity from the perspective of size of companies in regional systems in Poland .	503
Marek Wigier: Effects of the CAP in Poland – experiences and challenges in the perspective to 2020	513
Krzysztof Wiktorowski: Development policies and strategies against the background of the system of development management of Poland.....	522
Tomasz Wojewodziec: Recessive behaviors of farms run by entrepreneurs insured by KRUS.....	531
Grażyna Wolska: Postal infrastructure in Poland. Selected research problems.....	541
Agata Wójcik: Costs and profitability of Polish dairy farms belonging to the European Dairy Farmers in 2010.....	551
Sabina Ząbek, Joanna Kott, Zdzisław Szalbierz: Analysis of economic and financial situation of PGE SA	562
Józef Stanisław Zegar: Economic competitiveness versus social competitiveness in agriculture.....	573

Grażyna Mańczak

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE A GOSPODARKA POLSKI

Streszczenie: W artykule dokonano analizy bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce. W procesie budowy gospodarki rynkowej osiągnęły one poziom, którego nie należy przeceniać, lecz nie można go także nie doceniać. Przedstawiono motywy podejmowania działalności przez inwestorów zagranicznych, a także omówiono główne bariery oddziaływania bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz efekty, które one przynoszą polskiej gospodarce. Analizę uzupełnia materiał statystyczny wybranych elementów, które obrazują rolę inwestycji zagranicznych w latach 2000-2011.

Słowa kluczowe: bezpośrednie inwestycje zagraniczne, bariery, efekty.

1. Wstęp

Równolegle z wciąż trwającym procesem transformacji polskiej gospodarki postępuje proces jej integracji z międzynarodowym otoczeniem gospodarczym. Włączanie się gospodarki polskiej do gospodarki światowej przez internacjonalizację i globalizację dokonuje się nie tylko na poziomie gospodarki narodowej, ale także jej głównych uczestników: przedsiębiorstw. Odgrywają one główną rolę w procesie konkurencji międzynarodowej, zdobywają pozycje konkurencyjne, budują swój potencjał, stosują określone strategie. Wpływają na własną konkurencyjność, a także gospodarki jako całości.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) to inwestycje podejmowane w celu uzyskania trwałego wpływu na działalność przedsiębiorstwa w innym kraju. Przy czym istotą BIZ jest transfer nie tylko kapitału, ale również pracy i wiedzy (technologicznej, marketingowej i organizacyjnej). Ich trwały wpływ można uzyskać przez:

- 1) nabycie odpowiedniej liczby akcji istniejącego przedsiębiorstwa (10% liczby akcji),
- 2) całkowite przejęcie istniejącego przedsiębiorstwa,
- 3) zbudowanie od podstaw własnej działalności gospodarczej.

2. Motywy podejmowania działalności w Polsce przez inwestorów zagranicznych

Najważniejsze przy podejmowaniu przez największych inwestorów zagranicznych działalności gospodarczej w Polsce były motywy związane z rynkiem. Inwestorzy ulokowali trzy z nich:

- tworzenie nowych rynków zbytu (pierwsze miejsce),
 - pewność istniejących rynków zbytu (trzecie miejsce),
 - niższy stopień konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw (czwarte miejsce) na czterech pierwszych miejscach w hierarchii ważności.
- Istotną rolę odegrały motywy kosztowe, głównie:
- niższe koszty pracy (drugie miejsce),
 - niższe ceny nieruchomości (szóste miejsce),
 - niższe ceny surowców (szóste miejsce),
 - niższe ceny surowców i półfabrykatów (siódme miejsce),
 - niższe ceny energii elektrycznej (ósme miejsce),
 - mniejsze nakłady na ochronę środowiska (dziewiąte miejsce).

Tabela 1. Główne motywy podjęcia działalności gospodarczej w Polsce przez największych inwestorów zagranicznych

Lp.	Motywy	Wartość ważona w %
1	Tworzenie nowych rynków zbytu	0,80
2	Niższe koszty pracy	0,74
3	Pewność istniejących rynków zbytu	0,61
4	Niższy stopień konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw	0,52
5	Niższe obciążenia podatkowe	0,37
6	Niższe ceny nieruchomości	0,36
7	Niższe ceny surowców i półfabrykatów	0,35
8	Niższe ceny energii elektrycznej	0,32
9	Mniejsze nakłady na ochronę środowiska	0,25
10	Mniej hamulców administracyjnych	0,25
11	Dłuższy czas pracy	0,23
12	Mniejsze bariery importowe	0,23
13	Lepsze możliwości zaopatrzeniowe	0,17

Źródło: W. Karaszewski, *Przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w latach 1990-1999 (miejsce w gospodarce kraju, czynniki i perspektywy rozwojowe)*, Toruń 2001, s. 274.

Mniejsze znaczenie niż pierwszej i drugiej grupie motywów inwestorzy zagraniczni przypisali czynnikom określanym jako polityczne.

Poziom współczynnika ważności obliczony dla motywu „niższe obciążenia podatkowe” usytuował go na piątym miejscu, motyw „mniej hamulców administracyjnych” znalazł się na miejscu dziesiątym.

Najmniej ważne wśród głównych motywów podjęcia działalności gospodarczej w Polsce przez inwestorów zagranicznych okazały się „mniejsze bariery importowe” oraz „lepsze możliwości zaopatrzeniowe”. Motywy te oraz przypisany im poziom ważności ilustruje tab. 1.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne mają wpływ na rozwój handlu międzynarodowego, przyspieszenie wzrostu gospodarczego i zwiększenie dobrobytu. Stanowią one ważne i bezpieczniejsze od kredytów zagranicznych źródło finansowania procesów rozwojowych i restrukturyzacyjnych. W wyniku napływu BIZ następuje podniesienie konkurencyjności gospodarki. Przez długi czas ważną sferą działalności inwestorów była prywatyzacja gospodarki Polski. Większość zakupionych akcji dotyczyła przedsiębiorstw przemysłowych takich branż, jak: chemiczna, elektromaszynowa, drzewno-papiernicza oraz spożywcza.

Zmiany warunków rynkowych i charakter współczesnej konkurencji międzynarodowej wymagają często reorientacji dotychczasowych strategii – w tym rozważenia ekspansji na rynki zagraniczne w formie BIZ. Uwarunkowane jest to wieloma czynnikami – zewnętrznymi (wynikającymi z otoczenia) oraz wewnętrznymi (pochodzącymi z samego przedsiębiorstwa).

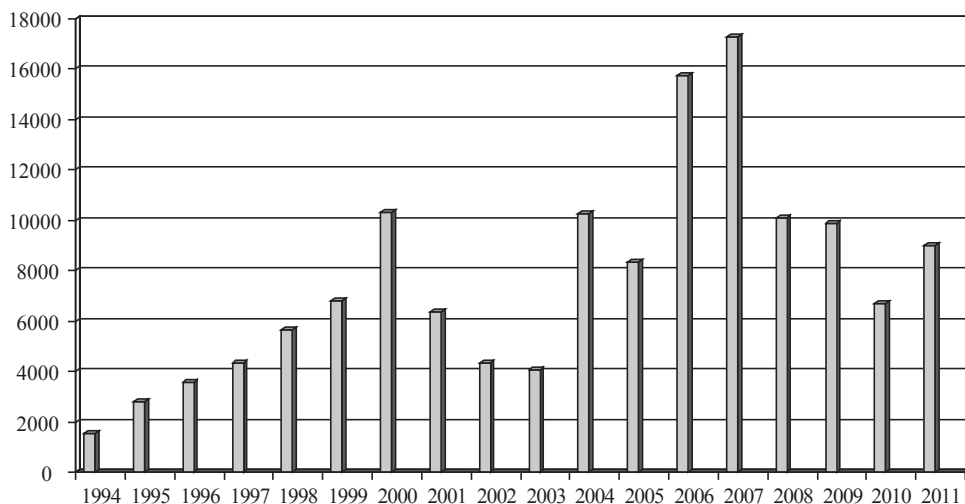
Do czynników zewnętrznych należą m.in.: wielkość, dynamika i potencjał rynku zagranicznego, bliskość (geograficzna, kulturowa itp.) rynku zagranicznego, charakterystyka danej branży (grupy produktów), sytuacja konkurencyjna, warunki polityczne i prawno-administracyjne oraz stopień ryzyka (politycznego, handlowego), poziom rozwoju infrastruktury ekonomiczno-rynkowej i marketingowej, dostępność kapitału i *know-how* itd.

Do czynników wewnętrznych należą m.in. cele strategiczne przedsiębiorstwa, zasoby (finansowe, kadrowe) przedsiębiorstwa i jego przewagi konkurencyjnej, doświadczenie w działaniu na rynkach zagranicznych i w warunkach ryzyka, podejście zarządu firmy do internacjonalizacji, akceptowany poziom ryzyka i niepewności w działaniach na rynku zagranicznym, czynnik czasu i potrzeba kontroli, stopień elastyczności firmy, specyfika asortymentu przedsiębiorstwa.

3. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w latach 2000-2003

Wielkość napływu BIZ do Polski ulegała cyklicznym wahaniom w całym okresie budowania gospodarki rynkowej (ilustruje to rys. 1).

W latach 1994-2000 rekordowy pod względem skali inwestycji zagranicznych był rok 2000. Wartość inwestycji zagranicznych osiągnęła wówczas wartość ok. 10 mld euro, czyli tyle, ile kapitał ten zainwestował w sumie w pozostałych krajach Europy Środkowo-Wschodniej. W Czechach skala inwestycji sięgała 5,5 mld USD, w Rosji – 3,5 mld, na Węgrzech – 1,4 mld, na Słowacji – 1,3, w Rumunii – 0,5 mld.

Rys. 1. Napływ BIZ do Polski w latach 1994-2011 (mln euro – dane szacunkowe za 1.X.2011)

Źródło: Narodowy Bank Polski, http://www.paiz.gov.polska/w_liczbach/inwestycje_zagraniczne.

Polska umocniła więc pozycję pod względem bezpośrednich inwestycji zagranicznych. W okresie 1994-2000 relacja BIZ do produktu krajowego brutto zwiększyła się trzykrotnie, a do ogółu inwestycji – dwukrotnie. Oznaczało to, że na tle innych krajów stopień nasycenia inwestycjami zagranicznymi w tym okresie był dość wysoki. W 1998 r. średni udział inwestycji zagranicznych w Polsce był wyższy od średniej w skali światowej, a także wyższy niż w UE, w krajach Dalekiego Wschodu czy Europy Środkowo-Wschodniej.

W 2001 r. nastąpił spadek inwestycji zagranicznych do 7,5 mld euro, z czego niemal 90% przypadało na reinwestycje. Pogłębiły się też niekorzystne tendencje w strukturze sektorowej i branżowej inwestycji zagranicznych i największe zainteresowanie inwestorów dotyczyło działalności handlowej oraz przemysłowej i pośrednictwa finansowego. Udział przemysłu przetwórczego w kapitale zainwestowanym w formie inwestycji zagranicznych obniżył się z 62% na koniec 2000 r. do 41% w roku 2001.

Spadek ten uważa się za jedną z przyczyn zahamowania wówczas wzrostu gospodarczego. W 2001 r. wzrost PKB w Polsce wyniósł 1%. Tymczasem polska gospodarka powinna utrzymywać przez 15-20 lat tempo wzrostu PKB na poziomie 4-6%. Tylko tak szybki rozwój pozwoli zniwelować różnice wobec najuboższych krajów Unii Europejskiej.

Marginalizacji uległo znaczenie inwestycji nowych (typu *greenfield*). W 2001 r. zrealizowano w Polsce 29 takich projektów o wartości jednostkowej co najmniej 1 mln euro, jednak nie było wśród nich przedsięwzięć na wielką skalę. Łącznie war-

tość tych inwestycji wyniosła w rezultacie tylko 210 mln euro i stanowiła zaledwie 3% ogólnego napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

W 2000 i 2001 r. wizerunek Polski jako miejsca lokalizacji inwestycji dramatycznie się pogorszył. Rozpoczęcie działalności w Polsce wymagało wtedy przebięcia się przez 11 procedur, a założenie firmy trwało 58 dni roboczych. Z porównania sposobu i czasu rozwiązywania sporów i egzekwowania długów między podmiotami gospodarczymi w 109 krajach wynikało, że windykacja długów w Polsce trwała 3 lata, podczas gdy w Czechach 270 dni, a we Francji – 280. Załamanie inwestycji krajowych i zagranicznych wiązało się nie tylko z pogorszeniem bieżących wyników finansowych przedsiębiorstw i wysokimi stopami kredytowymi, lecz także z rosnącym pesymizmem, jeśli chodziło o możliwość odbudowy wysokiej dynamiki popytu konkurencyjnego w najbliższych latach. Zjawiska te były następstwem zdecydowanego zaostrzenia polityki pieniężnej od drugiej połowy 2000 r. i wzrostu restrykcyjności polityki fiskalnej. Polityce nastawionej na dezinflację, budowę równowagi wewnętrznej towarzyszył jednak szybki wzrost nierównowagi na rynku pracy. Tendencja ta utrzymywała się do końca 2003 r.

Odnotowany w 2002 r. spadek wartości inwestycji w ramach BIZ stanowił w znacznym stopniu odzwierciedlenie tendencji dominujących w gospodarce. Spadek ten tylko częściowo można wyjaśnić warunkami inwestowania występującymi na polskim rynku. Inwestorzy zagraniczni, podejmując decyzje dotyczące inwestowania w Polsce, brali pod uwagę m.in. wielkość polskiego rynku, perspektywę wzrostu gospodarczego, niższe koszty pracy, wysoki poziom kwalifikacji pracowników, dużą podaż siły roboczej, krytycznie wypowiadali się o spójności polskich regulacji prawnych i zbyt małej ich stabilności. Wśród niekorzystnych zjawisk znalazły się: korupcja, wymuszanie poziomu cen sprzedaży przez odbiorców i ograniczenia importowe wynikające z umów koncesyjnych. Inwestorzy wyrażali obawy związane z dalszym inwestowaniem na polskim rynku dotyczące m.in. możliwości wzrostu podatków i innych opłat ustalanych na szczeblu centralnym, niekorzystnych zmian przepisów prawnych oraz produkowanych wyrobów.

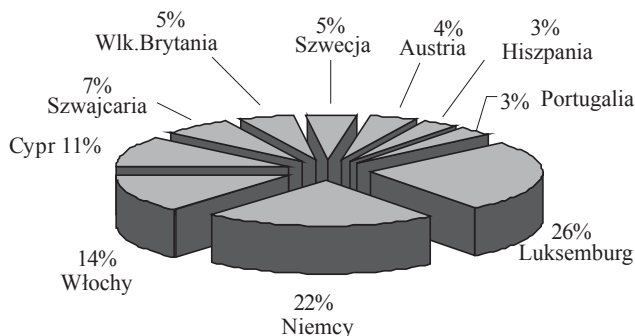
4. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w latach 2004-2010

W 2004 r. uzyskanie przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej podniosło jej atrakcyjność w oczach inwestorów zagranicznych. Zmniejszyła się skala naruszania praw własności intelektualnej, co ma istotne znaczenie dla inwestycji zagranicznych. Obecnie zjawisko to występuje w Polsce na dużą skalę, choć mniejszą niż w wielu krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Stopa piractwa w Polsce wynosiła 54%, na Ukrainie – 88%, a w Rosji – 89%¹. W 2004 r. miał miejsce napływ BIZ o wartości ponad 10 mld euro. O ponad 50-70% wartość ta uległa zwiększeniu do 2007 r., w którym przypadał szczyt rozwoju gospodarczego w Polsce i na świecie.

¹ P. Bajer, W. Zieliński, *Stary cień coraz dłuższy*, „Rzeczpospolita” 10.03.2003 r.

W 2010 r. napływ BIZ do Polski wyniósł 6,7 mld euro. Oznacza to spadek w stosunku do poprzedniego roku o 32%. Na tę kwotę składały się:

- 4344 mln euro – reinwestowane zyski, 2251 mln euro – inwestycje w kapitał własny polskich spółek,
- 101 mln euro – dodatnie saldo obrotów kredytowych. Z kwoty 6686 mln euro napływu kapitału zagranicznego 5702 mln euro (85,3%) pochodziło z UE, reszta – 984 mln euro z pozostałych krajów. Spośród ponad 50 projektów zrealizowanych największa ich liczba pochodziła z USA. Na drugim miejscu znalazła się Japonia, a na trzecim Chiny. Największą liczbą inwestycji zrealizowana została w woj. dolnośląskim, a na kolejnych miejscach znalazły się Małopolska, woj. łódzkie i wielkopolskie. W specjalnych strefach ekonomicznych zrealizowano 33% wszystkich projektów. Strukturę napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych obrazuje rys. 2.

Rys. 2. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych w 2010 r. według kraju

Źródło: Narodowy Bank Polski, http://www.paiz.gov.polska/w_liczbach/inwestycje_zagraniczne.

Z rysunku 2 wynika, że najwięcej środków pochodziło z Luksemburga (1945 mln euro), Niemiec (1627 mln euro), Włoch (1020 mln euro). Na dalszych miejscach znalazły się Cypr, Szwajcaria, Wielka Brytania, Szwecja i Austria.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, pod koniec 2010 r. w Polsce funkcjonowało 5848 spółek z udziałem kapitału niemieckiego, a liczba udziałowców wyniosła 7523. Podstawowy kapitał wynosił 28 446 mln zł, co stanowiło 18,5% kapitału zagranicznego ogółem.

Spośród spółek prowadzących działalność w Polsce kapitałem zagranicznym powyżej 1 mln USD dysponowało 730 firm. Kapitał podstawowy tych spółek notowany był na poziomie 27 072 mln zł, co stanowiło 18,25% wartości wszystkich inwestycji powyżej 1 mln USD.

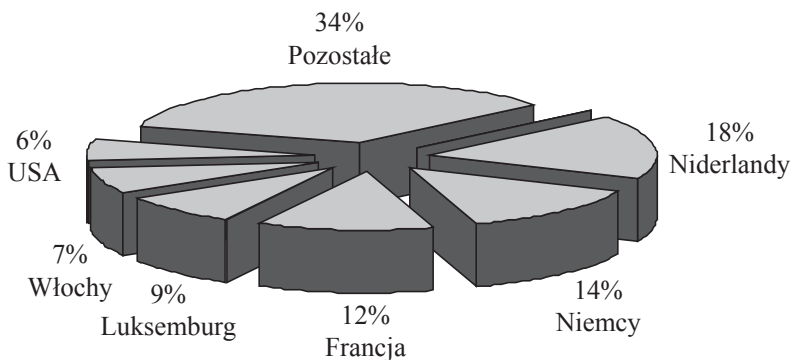
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne dokonywane przez firmy z krajów wschodzących mają z reguły mniejszy wpływ na rynek niż BIZ z krajów o zaawansowanych systemach gospodarczych. Jest to spowodowane mniejszymi zasobami techno-

logicznymi, które znajdują się w posiadaniu tych firmy. Co więcej, niektóre efekty działalności można określić mianem odwróconych. Dzieje się tak w sytuacji, gdy BIZ wywołują pozytywne efekty w kraju macierzystym, natomiast nie wpływają w żaden sposób na kraj docelowy².

Wartość skumulowana BIZ w Polsce (liczona jako bieżąca wartość tych inwestycji) wyniosła 150 441 mln euro na koniec 2010 roku. Na wartość tę składały się:

- 110 511 mln euro (73,5%) kapitałów własnych i zysków,
- 39 930 mln euro (26,5%) zobowiązań z tytułu kredytów otrzymanych od udziałowców zagranicznych.

Dominowały inwestycje z krajów należących do OECD (95,5%), a udział inwestorów z Unii Europejskiej wyniósł 86%. Zobowiązania z tytułu zagranicznych inwestycji w Polsce w 2010 r. ilustruje rys. 3.

Rys. 3. Zobowiązania z tytułu zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Polsce w 2010 r.

Źródło: Narodowy Bank Polski, http://www.paiz.gov.polska_w_liczbach/inwestyche_zagraniczne.

5. Stadia rozwoju gospodarczego a bezpośrednio inwestycje zagraniczne

W literaturze dotyczącej analizowanej problematyki na podstawie danych empirycznych można wydzielić cztery stadia rozwoju gospodarczego. W każdym stadium strumień BIZ zachowuje się w odmienny sposób:

- w krajach najslabiej rozwiniętych nie występuje wystarczająca wielkość kapitału, który umożliwiłby podmiotom funkcjonującym w tym kraju podjęcie inwestycji za granicą. Kraje te nie stanowią także atrakcyjnej lokalizacji dla inwestycji zagranicznych;

² A. Klimek, *Oddziaływanie korporacji transnarodowych z krajów wschodnich na gospodarki goszczące*, Zeszyty Naukowe SGH, Warszawa 2011.

- drugie stadium rozwoju oznacza, że BIZ rosną ze względu na korzyści lokalizacyjne, natomiast inwestycje podejmowane za granicą przez przedsiębiorstwa z tych krajów są niewielkie,
- trzecie stadium oznacza, że oprócz napływu BIZ do kraju zwiększa się dynamika własnych inwestycji za granicą,
- w czwartym stadium firmy więcej inwestują poza granicami swych krajów, niż napływa do nich kapitału w formie BIZ. Ta grupa krajów stanowi główne źródło kapitału inwestycyjnego w gospodarce światowej.

Według tego kryterium, Polskę, podobnie jak Czechy i Węgry, można sklasyfikować między trzecią i czwartą fazą rozwoju.

Do końca 2003 r. BIZ nie sprzyjały, oprócz ogólnej niekorzystnej sytuacji ekonomicznej na świecie, również inne czynniki, m.in. takie, jak: ograniczenie preferencji dla inwestorów zagranicznych, niestabilność przepisów prawnych i podatkowych, słaba promocja inwestycji oraz niska skala prywatyzacji.

W 2004 r. rozpoczął się kolejny korzystny okres dla BIZ w Polsce. W 2005 r. osiągnęły one wartość historyczną 11,1 mld euro. W całym analizowanym okresie inwestorów zagranicznych szczególnie interesowały niektóre branże, do których należały m.in. działalność produkcyjna, pośrednictwo finansowe, handel oraz centra magazynowo-logistyczne. Początkowo najwięcej środków finansowych lokowano w podmiotach prowadzących działalność przemysłową, w tym przetwórczą. Stopniowo udział BIZ w przemyśle obniżał się. W kolejnych latach kierunek inwestycji ewoluował m.in. do sektora handlu i do usług finansowych, których udział w 2005 r. wyniósł odpowiednio: 18 i 20%. W 2005 r. udział inwestycji w przemyśle był znacznie niższy niż w poprzednich latach i wyniósł ok. 37%. Rosło znaczenie BIZ w dziedzinie transportu, gospodarki magazynowej i łączności.

BIZ odgrywają szczególną rolę w transformacji, modernizacji integracji polskiej gospodarki z gospodarką światową, w tym także z Unią Europejską. Są one korzystne także dla strony unijnej. Niektórzy ekonomiści uważają, iż jedną z głównych przyczyn trudności gospodarki zachodnioeuropejskiej jest zbyt małe zaangażowanie (w postaci inwestycji) w Europie Środkowej i Wschodniej³.

6. Bariery działalności gospodarczej w ocenie inwestorów zagranicznych

Wśród barier działalności gospodarczej ocenianych przez firmy można wyodrębnić cztery grupy:

1. Bariery popytowe (niedostateczny popyt na rynku krajowym lub zagranicznym, import konkurencyjny).

³ Wywiad z L.C. Thurowem, *Cywilizacja zmian*, „Wprost” 2006.

2. Bariery podażowe (brak wykwalifikowanych pracowników, niedobór surowców, materiałów i półfabrykatów z przyczyn pozafinansowych, przestarzały park maszynowy).

3. Bariery finansowe (niekorzystne warunki kredytowe, trudności w uzyskiwaniu kredytów, wysokie obciążenia na rzecz budżetu).

4. Bariery systemowe (niejasne i niespójne przepisy prawne).

Dwie pierwsze grupy barier można określić jako związane z funkcjonowaniem rynków produktów i czynników produkcji (bariery rynkowe), dwie następne zaś jako związane z działalnością sfery regulacyjnej i instytucjonalnej gospodarki (bariery regulacyjne i instytucjonalne). Wzajemny układ barier rynkowych zależy od bieżącego stanu koniunktury. Gdy ona się poprawia, redukcji ulegają bariery popytowe, a rosną podażowe. W warunkach bessy dzieje się odwrotnie. W okresie 2002-2008 firmy z udziałem kapitału zagranicznego rzadziej wskazywały na występowanie jakiegokolwiek barier działalności gospodarczej niż ogół przedsiębiorstw.

Negatywnie należy ocenić nierówność w rozmieszczeniu przestrzennym kapitału zagranicznego w Polsce. Występuje jego silna i trwała koncentracja w województwach najwyżej uprzemysłowionych posiadających najbardziej rozwiniętą infrastrukturę techniczną, finansową i społeczną, zapewniających najwyższy dostęp do wysoko wykwalifikowanej kadry menedżerskiej i technologicznej (mazowieckie, wielkopolskie, śląskie, małopolskie, dolnośląskie). Nie wzbudziły natomiast większego zainteresowania inwestorów zagranicznych obszary szczególnie potrzebujące zasilenia kapitałowego, a więc te, w których utrzymuje się wysokie bezrobocie i niska efektywność gospodarowania.

Inwestycje bezpośrednio generują też wysoki import, zwłaszcza zaopatrzeniowo-inwestycyjny. Jeżeli jego skala przewyższa eksport, może dojść do istotnego obciążenia bilansu płatniczego kraju goszczącego.

7. Efekty bezpośrednich inwestycji zagranicznych

Efekty BIZ można podzielić na cztery grupy: efekty na rynkach czynników wytwórczych, efekty na rynkach towarów, efekty zewnętrzne oraz efekty instytucjonalne i systemowe. Przedstawione grupy obejmują najważniejsze zmiany gospodarcze, które powodowane są przez napływ kapitału zagranicznego. Oddziaływanie to przebiega od rynku czynników produkcji, przez handel zagraniczny, konkurencję na rynku lokalnym po zmiany w polityce państwa i instytucji⁴.

Podkreślenia wymaga kwestia oceny efektów BIZ. Mimo iż kapitał zagraniczny jest często chętnie przyjmowany, to jednak jego efekty mogą być dalekie od oczekiwań władz. Ale to właśnie od polityki tych władz mogą zależeć ostateczne rezultaty działalności podmiotów zagranicznych.

⁴ A. Zorska, *Korporacje transnarodowe. Przemiany, oddziaływanie, wyzwanie*, PWE, Warszawa 2007.

Pozytywne efekty mogą objawiać się w postaci: napływu kapitału na badania i rozwój, napływu technologii, napływu wiedzy menedżerskiej i organizacyjnej, kreacji handlu zagranicznego i wzrostu zatrudniania. Dodatkowe korzyści dla gospodarki, wykraczające poza intencje i bezpośrednią działalność inwestora zagranicznego, określane są mianem efektów „rozlania się” (*spillover effects*).

Z drugiej strony napływ BIZ zwiększa intensywność konkurencji na danych rynku. Może wówczas dojść do sytuacji, w której część firm znajdujących się w pobliżu nowych inwestycji zyska na skutek efektów *spillover*, zaś bardziej oddalone podmioty stracą w wyniku zwiększenia konkurencji na rynku. Jest to szczególnie istotne z powodu efektów aglomeracyjnych, czyli gromadzenia inwestorów w pewnych regionach.

Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stały się ważnym segmentem gospodarki Polski. W przypadku dziedzin aktywności, decydujących o miejscu naszego kraju w gospodarce światowej i jego długookresowych perspektywach rozwojowych, jak eksport i działalność inwestowania, ich rolę można uznać za główną. Na podkreślenie zasługuje dwukrotna przewaga spółek z kapitałem zagranicznym nad pozostałymi firmami. W zakresie wydajności pracy występuje niemal trzykrotna przewaga w zakresie skłonności do eksportu, wyższa aktywność we wdrażaniu innowacji i popytu technicznego, a także znacznie lepsza ogólna kondycja finansowa.

8. Podsumowanie

Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych stanowi ważny element polskiej gospodarki, który zdeterminowany jest poprzez wiele czynników, które działają jako stymulatory lub bariery. Szczególnie istotne są tu warunki funkcjonowania przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym wynikające z polityki społeczno-gospodarczej państwa, przewagi komparatywne będące atrybutami danego kraju, a także uwarunkowania cywilizacyjno-kulturowe.

Aby w pełni wykorzystać kapitał zagraniczny funkcjonujący w Polsce, powinno się w szerszym zakresie wykorzystywać nie tylko tradycyjne zachęty dla inwestorów (np. system podatkowy), ale także zwiększyć znaczenie aktywów wytworzonych w kraju przyjmującym inwestycje. Należą do nich: dostęp do technologii, potencjał innowacyjny, infrastruktura transportowa i telekomunikacyjna, a zwłaszcza kapitał ludzki w postaci wiedzy i umiejętności kadry kierowniczej, pracowników. Przyciągają one bardziej bezpośrednie inwestycje zagraniczne niż wysokie bieżące stopy procentowe czy niskie podatki.

Literatura

- Bajer P., Zieliński W., *Stary cień coraz dłuższy*, „Rzeczpospolita” 10.03.2003 r.
- Durka B., *Inwestycje zagraniczne w Polsce*, Wyd. IkiCHZ, 2005.
- Durka B., *Inwestycje zagraniczne w Polsce*, Wyd. IkiCHZ, 2009.
- Duliniec E., *Marketing międzynarodowy*, PWE, Warszawa 2004.
- Gacki G., *Rosną inwestycje zagraniczne polskich firm*, www.egospodarka.pl z dnia 10.08.2007.
- Glikman P., *Kontrowersje wobec kapitału zagranicznego w Polsce*, „Gospodarka Narodowa” 2004, nr 11.
- Karaszewski W., *Przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w latach 1990-1999 (miejsce w gospodarce kraju, czynniki i perspektywy rozwojowe)*, Toruń 2001.
- Klimek A., *Oddziaływanie korporacji transnarodowych z krajów wschodnich na gospodarki goszczące*, Zeszyty Naukowe, SGH, Warszawa 2004.
- Orłowski K., *Złocić sukces: polskie inwestycje zagraniczne*, „Nowy Przemysł” 2008, nr 3.
- Radomska E., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne polskich firmy*, Państwowa Agencja Inwestycji Zagranicznych, Raport 2011.
- Rutkowski J., *Spółki z udziałem zagranicznym*, „Rzeczpospolita” 2008, nr 95.
- Wywiad z L.C. Turowem, *Cywilizacja zmian*, „Wprost” 2006.
- Zorska A., *Korporacje transnarodowe, przemiany, oddziaływanie, wyzwanie*, PWE, Warszawa 2007.

FOREIGN DIRECT INVESTMENTS AND POLISH ECONOMY

Summary: The article synthetically analyzes the flow process of foreign direct investments to Poland. In the process of construction of the market economy by Poland the process has reached a level that we cannot overestimate but we should appreciate. In the article the motives of taking up the activity by foreign investors are presented. Moreover, the main barriers of impact of foreign direct investments and the effects that they bring to the Polish economy are discussed. The statistical material of selected items that illustrate the role of foreign investments between the years 2000 and 2011 is the completion of the analysis.

Keywords: foreign direct investment, barriers, effects.